

Genom att slå sönder en ruta försökte Spå-Klemmet ta sig in i huset för att döda familjen. Illustration: GERDA JOHANSSON

Soldat Tigers fru slog ihjäl Spå-Klemmet med en järnskodda grynstamp. Illustration: GERDA JOHANSSON

Spå-Klemmet var en stor björnjägare. Han sägs ha skjutit över 90 björnar. Illustration: GERDA JOHANSSON

Vittnesförhören ger en annan bild av Klemmet

SÖDRA LAPPLAND. Den 6 oktober 1789 inleds rättegången vid Umeå tingslags häradsrätt mot Anna Persdotter som misstänks för att ha slagit ihjäl samnen Klemmet Andersson tidigt på morgonen den 23 september. Länsman Lindberg vittnar om att Klemmet under längre tid försökt inbilla folk att han med trolldom kunde skada folk. Syftet har ofta varit att tvinga till sig brännvin.

Klemmet Andersson hade ett lapps katteland inom Gran och uppgav i kyrkböcker att han bodde i trakterna av Harrsele mellan Granö och Vännäs längs Umeälven. Han hade gift sig med Elsa Enarsdotter som ursprungligen kom från Norge och tillsammans hade de två barn, Carl och Maria.

Klemmet hade enligt folk i bygden stora alkoholproblem och mest troligen hade hans begär lett till att han förlorat sina renar och tvingats ta jobb hos bönder i trakten med att valla kreatur.

Underrättegången berättar vittnen om att det var vida känt att han misshandlade sin hustru och att han ofta försökte skrämra andra kvinnor för att få tag i brännvin.

Året innan hade Klemmet Andersson och Karl Tiger slagits i fyllan några gånger enligt soldat Tigers närmsta granne Kjönig Jonsson. Hans hustru Katarina Persdotter kunde också berätta att dagen före dråpet så ska Anna ha varit på besök varpå Klemmet plötsligt dök upp och började anklaga Anna för att ha stulit två skillingar ur hans säck som han hade med sig när han besökte Anna några dagar innan. Anna nekade till anklagelsen. Hon sade också till Klemmet att hon vid alla tillfällen velat göra honom gott, varpå Klemmet svarade att hon nog visste hur det varit mellan honom och soldat Tiger.

Efter att Klemmet gått skulle Anna ha sagt till Katarina att: "Om vivarithem-

ma i mitt eget hus så skulle jag ha tagit brandstaken och klippt honom strax".

Anna bedyrar i förhör att hon bara slagit en gång. Detta efter att Klemmet slagit sönder ett fönster och försökt ta sig in. Det dödande slaget hade dock skett utanför stugan och efter att Anna under tumult lyckats få ut Klemmet ur stugan och stängt dörren. Domen kommer senare att tas av hovrätten där Anna döms för dråp och ska därmed böta 75 daler silvermynt eller i brist på pengar plikta med 8 dagars fängelse på vatten och bröd. Som fattig soldatänka med fem små barn slipper hon böter och får sitta i fängelse istället.

Anna flyttar några år efter dråpet till Nordmaling och sedan till Klubbjö i Bjurholm. Hon dog 1807. Spå-Klemmets änka Elsa Einnarsdotter flyttar tillbaka till Norge och trolövas med samnen Sjul Eriksson 1797. Men trolövnings bryts av okänd anledning efter ett år. Elsa begravs efter sin död 1813 i Hemnäs, Norge. Ett av hennes två barn, Carl, som vid dråpet är 18 år gammal, blir kvar i Harrsele och gifter sig med Margareta Andersdotter från Umeå året 1802. Paret får tre barn som alla dör som spädbarn. Vad som hände Elsas dotter Maria, som vid dråpet är 15 år, finns det inga uppgifter på i kyrkböckerna.

Klemmet Andersson begravdes troligen på kyrkogården i Degerfors, nuvarande Vindeln.

Enligt folkhögskoleläraren Waldemar Palmblad, som på 60-talet lyckades hitta rättegångsprotokollet där Anna stod anklagad för att ha tagit livet av Klemmet, så hade Klemmet Andersson varit i konflikt med sina släktingar. Vad det handlade om är oklart. Han ska också ha stämts för fylleri. Klemmet ska också vid ett tillfälle ha förlorat en av sina hundar som han använde till björnjakt. Som ersättning för hunden fick han en renko och en riksdaler.

ALLAN FJÄLLSTRÖM

död blev en skröna

na upp soldatorpet. Men soldaten skyddades av sin fana som han svurit trogen och elden träffade istället grannens hus. Klemmet försökte också spå så att en björn skulle döda soldaten. Men han lyckades springa undan.

Under kriget mot Ryssland avled Karl Tiger i dysenteri i finska Anjala den 11 januari 1789. Klemmet såg sin chans till hämnd och begav sig till familjens soldatorp i akt och mening för att döda soldatänkan Anna och hennes barn med sin kniv. Men frun hann stänga

dörren. Klemmet försökte tränga sig in genom ett fönster och Anna fann inget annat råd än att slå honom med grynstampen i huvudet. För att vara säker på att Klemmet inte skulle anfalla igen slog hon två gånger. Klemmets död innebar att frun dömdes för dråpet men fick bara några dagars fängelse och blev hjälteförklarad i bygden.

Spå-Klemmet kunde också hjälpa folk om han fick en ersättning. För ett halv stop brännvin spådde han en gång in hö i ladorna från den stora Avanäsmynnen.

Han lade sig tillrätta på en kulle vid myren och ropade därefter högt: "Två och två om strå!"

Plötsligt uppstod en stormvirvel över myren som skapade ett stort dammoln när allt hö drogs in i virveln. Stormen förde sedan höet in i ladorna utan att riva loss mossan och nävret på taken.

Andra historier berättar om att Spå-Klemmet också kunde vara till hjälp när rovdjuren gick hårt åt boskapen på gårdarna. Han var en duktig björnjägare och historier berättar om att

han skjutit 90 björnar under sitt liv. Men blev han lurad på jakten kunde han hämnas genom att spå olycka över den som han ansåg ha förhindrat honom.

Det hände en gång när han var övertygad om att Örtträskbönderna hade förtrollat hans bössa som inte gick att skjuta med och när den till sist fungerade så sköt han sin bästa jakthund. Hämnden blev en jojk som vid vårsådden ledde till att den misstänkte Örtträskbondens unga häst föll stendöd ned på marken.

ALLAN FJÄLLSTRÖM

Kjönig Jonssons gård i Tegsnäs ska ha eldhärjats efter en sotbrand och inte efter Spå-Klemmets trollskott från Spå-tallen. Ill: GERDA JOHANSSON

Vägen till den gamla tallen på berget strax söder om Tegsnäset är väl uppskyltad. Tallen är på väg att falla omkull. Foto: ALLAN FJÄLLSTRÖM